

Moederreünies

Toen ik achtentwintig was, kwam mijn stiefmoeder Anabel op vakantie naar New York. Ze woonde destijds in Pakistan, waar ze voor een VN-agentschap werkte. We gingen naar een Chinees restaurant bij mij in de buurt en bestelden noedelsoep en rode wijn. Die avond vertelde ze me dat mijn vader niet was overleden aan kanker, zoals ik dacht. Hij was, zo beweerde ze, overleden aan aids.

Ik weet niet meer waarom mijn zus Yasmeen of mijn halfbroer Kwame er die avond niet bij waren, want ze woonden toen allebei in New York. Yasmeen werkte als serveerster in een tacozaakje in Red Hook. Kwame was tweedejaars student.

Mijn vader was veertien jaar daarvoor overleden, een paar weken voor mijn veertiende verjaardag. De ruzie die leidde tot de ontboezeming van Anabel dat hij aan aids was gestorven, ging nergens over.

‘Laten we na het eten ergens een plek met livemuziek opzoeken,’ zei Anabel.

‘Ik kan niet,’ antwoordde ik. ‘Ik heb met vrienden afgesproken.’

‘Maar ik ben je moeder en ik ben op bezoek,’ zei ze. ‘We zien elkaar nooit.’

Ik haalde mijn schouders op. We aten een poosje in stilte. Toen: ‘Je moet beter kauwen,’ zei Anabel.

‘Dat doe ik toch?’ zei ik. ‘Doe rustig.’

‘Hoezo “doe rustig”? Heb een beetje respect voor je ouders. Voor mij,’ zei ze.

‘Je doet gestoord,’ zei ik.

Ik wist dat die woorden – ‘je doet gestoord’ – hard zouden aankomen. Anabel zou geheel volgens verwachting ontploffen. Gekte, had ik gemerkt, riep angst en weerzin bij haar op. Waarschijnlijk omdat ze die in een of andere vorm had ervaren na de dood van mijn vader; een depressie, meen ik, of PTSS. Tot ruim een jaar na zijn dood snikte ze het elke avond uit in een wijnglas. Haar buien schommelden tussen ijzige stilte en razende woede. Maar in de afgelopen jaren had ze zichzelf opnieuw uitgevonden als een onkreukbaar en evenwichtig individu. Ze sprak op zachte, neerbuigende toon over zenuwinstortingen, rusteloosheid en depressies van anderen. Een mens moet zich taai houden bij tegenslag, zei ze vaak. Niemand is erbij gebaat als je zwartgallig of hysterisch wordt. Instorten stond voor haar gelijk aan zwelgen. Ze hield stug vol dat ze blij was met haar leven omdat ze ervoor had gekózen om blij te zijn met haar leven. Ze kóós elke dag voor blijdschap. Als ik haar herinnerde aan de jaren rondom mijn vaders dood, zelfs al was het om aan te geven dat we uit zo’n diep dal waren geklommen, sneed ze een ander onderwerp aan. Ze leek niet eens de mogelijkheid te willen overwegen dat ze ooit weer aan een vorm van waanzin ten prooi zou vallen.

Anabel kon pas echt kwaad worden als ik tegen haar zei dat ze gek was – gestoord. Ik deed het wel eens expres om een discussie te winnen. Ze kon er absoluut niet tegen als ik haar bewering dat ze zichzelf opnieuw had uitgevonden in twijfel trok. Haar masker was goed, dat moet ik haar nageven. Alleen de mensen die haar echt kenden, konden erdoorheen kijken. Onder de gladde, ongerimpelde huid trilden de spieren licht, het bloed zwol op in de aderen.

In het Chinese restaurant had ik zin om Anabels masker af te rukken. Ten overstaan van iedereen. Ik wilde haar vuurrood zien aanlopen en zien ontploffen. Ik wilde haar eraan herinneren wie ze echt was. Mij hield ze niet voor de gek. Als

zij door het lint ging, zou ik mijn zelfbeheersing bewaren en koeltjes de situatie meester blijven. Niet dat het me veel kon schelen hoe de gasten in de eetzaal over mij of over haar dachten. Ik wist dat ze niet makkelijk herstelde van een publieke vertoning en daarom stuurde ik erop aan. Ze zou het tafereel keer op keer in haar hoofd afspelen. De herinnering zou af en toe onverhoeds de kop opsteken om haar te tergen. Daarbij zou ze zich mijn gezicht herinneren – het toonbeeld van zelfbeheersing. Ze zou zich altijd de veelbetekenende blikken van de mensen om haar heen herinneren, die meewarig hun hoofd schudden.

Maar in plaats van te ontploffen, siste Anabel me met opeengeklemd tanden een antwoord toe.

‘Gestoord? Ik? Hoe durf je. Na alles wat ik voor je heb opgeofferd.’

‘Wat heb je dan opgeofferd?’ vroeg ik. ‘Je hebt me alleen bij je gehouden omdat je dan een vettere brok van mijn vaders geld zou krijgen. Je wond er geen doekjes om dat je mij of Yasmeen niet bepaald om je heen wilde hebben.’

Ik wist dat de kwestie van Anabels voogdijschap over ons een stuk gecompliceerder lag. Ons wel willen en ons niet willen – het waren gemoedstoestanden die beide in haar hoofd bestonden. Waarschijnlijk geldt dat voor meer ouders, biologische dan wel anderszins. Maar op dat moment was het mijn bedoeling om haar te kwetsen. Deze vereenvoudigde versie van haar beweegredenen zou hard bij haar aankomen. Ze leek me een eeuwigheid aan te staren, met samengeknepen ogen en haar mond ietwat open. Toen werden haar ogen helder en onbewolkt, alsof ze op dat moment precies wist wat ze moest zeggen om een overwinning te boeken.

‘Jij denkt dat je lieve pappie zo perfect was. Nou, hij is niet overleden aan kanker, zoals je denkt. Hij was allesbehalve een engel. Hij is gestorven aan aids. Hoe denk je dat hij aids heeft gekregen? Hm?’

Het had altijd al geschuurd tussen mij en Anabel. Toen ik op mijn achttiende naar New York verhuisde, dreven onze levens steeds verder uit elkaar en heel soms even naar elkaar toe. Zonder uitleg, zonder excuus. Vóór deze avond in het Chinese restaurant hadden we elkaar een heel jaar niet gesproken. Ze had me een Facebook-berichtje gestuurd dat ze naar New York zou komen en stelde voor om af te spreken. We hadden het geen van tweeën over die radiostilte van een jaar. We begroetten elkaar met een kus op beide wangen. We gaven elkaar complimenten over uiterlijkheden: haar vlechten, mijn oorbellen. Er was geen duidelijk aanwijsbare reden voor het niet praten. Of nee, eigenlijk ging er een heel leven van redenen aan vooraf, een heel leven van onuitgesproken wrevel aan beide kanten.

Ik leerde Anabel kennen toen ik vijf jaar oud was.

‘Dit is Anabel,’ zei mijn vader zonder verdere poespas. ‘We gaan trouwen.’

Ik kan me niet herinneren of deze eerste ontmoeting op een vliegveld plaatsvond of bij ons thuis in Rome, waar we een gezamenlijk huishouden zouden vormen. Yasmeen en ik waren kort daarvoor bij mijn vader ingetrokken, daarvoor hadden we tweeënhalf jaar bij zijn zus – tante Harriet – gewoond. Anabel leek in mijn ogen op een filmster: lang, slank en buitenaards mooi met haar hoge jukbeenderen, de volle lippen en het spleetje tussen haar voortanden waar ik mijn pink in zou kunnen steken. Ik zag de liefde in mijn vaders ogen, ook dat die niet voor mij bedoeld was, en ik kookte van woede. Maar Yasmeen begon hoopvol te stralen. Ze sprong op en vloog Anabel om haar hals. Mijn zusje wilde niets liever dan een nieuwe moeder. Yasmeen zei ‘mama’ tegen wildvreemden in de buurtsuper als ze zich over haar heen bogen en in haar wangetjes knepen. Ze hechte zich aan onze tantes, aan de vrouwelijke kennissen van mijn vader en zelfs aan onze Duit-

se nanny, een echte zuurpruim. ‘Die arme moederloze meisjes,’ zeiden de mensen.

Anabel gaf Yasmeen een aai over haar bol. Ze keek me verwachtingsvol aan. Ik sloeg mijn armen om mijn vader heen. Anabel fronste haar wenkbrauwen.

Ik verlangde ook naar een moeder, maar ik denk dat ik me al had gestaald voor een leven waarin ik er geen zou hebben, geen moeder zoals andere kinderen er een hadden. Maar mijn vader, dacht ik, mijn vader is van mij. Van mij en Yasmeen. Ik was niet bereid hem met iemand anders te delen.

Ik weet nog, voordat Anabel en mijn vader trouwden, dat ze die eerste paar maanden boos naar me keek als ik op mijn vaders schoot kroop terwijl ze op de bank aan de gin-tonics zaten. Ik weet nog dat ik op de slaapkamerdeur van mijn vader en Anabel klopte als ik was wakker geschrokken van het onweer. Ik weet nog dat ze fluisterde dat ik hen met rust moest laten als ze sliepen. Ik weet nog dat ze de deur voor mijn neus dichtdeed. Ik voel nog de verbittering in mijn borst opborrelen.

Het kan zijn dat ik Anabel verkeerd begreep, dat mijn geheugen me parten speelt, dat mijn herinneringen zijn gekleurd door die verbittering. Of misschien gedroeg Anabel zich afstandelijk tegenover mij omdat ze aanvoelde dat ik haar als rivale beschouwde. Misschien wilde ze haar gezag als de vrouw des huizes laten gelden. Ik weet echter vrijwel zeker dat mijn geklier verergerde naarmate de trouwdatum dichterbij kwam.

Op de dag dat Yasmeen en ik onze bruidsmeisjesjurk pasten, was ik op mijn ergst. De jurkjes stonden wijd uit. We leken wel gele suikerspinnen en onze haarbanden waren met enorme strikken versierd. Als kind hield ik zowel van ravotten in de modder als van prinsesje spelen. Ik hield echt wel van ruches en kant. Maar ik had me voorgenomen om dat jurkje te haten. Het jeukt, mopperde ik. Anabel negeerde me.

‘Ze moeten nodig hun haar ontkrullen,’ zei Anabel tegen mijn vader. ‘Die twee beginnen dreadlocks te krijgen.’

Ze prikte met haar lange, scherpe vingernagels in mijn weerbarstige, wilde haar en trok eraan. Het deed een beetje pijn. Ik overdreef en zette met een vertrokken gezicht een flinke keel op. Anabel liet haar handen door haar eigen ontkrulde lokken glijden, alsof ze bang was dat mijn ragebol besmettelijk was. Mijn vader schoot me niet te hulp. Ik barstte in tranen uit.

‘Ik wil geen ontkruller,’ blèrde ik. ‘Als je me dwingt, laat ik me kaalscheren. En ik wil ook deze stomme kanten sokjes niet aan. Ze maken mijn schoenen te krap.’

Ik huilde niet vanwege mijn pijnlijke tenen of mijn ragebol. Anabel pakte me af wat me het meest dierbaar was. Het huis en mijn vader hadden een gedaanteverwisseling ondergaan: weg met die gemakkelijke oude bank, weg met Baba’s baard. Ik hoefde Anabel niet zomaar alles te geven wat ze wilde, niet zonder strijd.

Ik liep zonder sokken en zonder ontkruld haar door het gangpad. Ik moest door dat gangpad wandelen, maar ik deed het met geheven kin.

Binnen een jaar hadden Anabel en ik onze territoria afgebakend in ons huis in Rome. Anabel zwaaide de scepter in de formele huiskamer, met de Perzische tapijten en het gebloemde bankstel dat niet lekker zat. Daar lag ze met haar lange benen over mijn vaders schoot terwijl ze van hun witte wijn nipten. Ze fluisterde tegen hem, maar haar lach was als die van een sopraan in crescendo. In de spiegel aapte ik haar gelach na. Mijn vaders werkkamer was mijn territorium. Daar lazen we samen boeken in de stilte, hij op zijn draaistoel, ik languit op het vloerkleed. Of we schreven korte verhalen die we aan elkaar voorlezen. Hij gaf me redactionele adviezen. Zijn verhalen waren, in mijn ogen tenminste, altijd volmaakt.

Bij elke verhuizing – van Rome naar Addis Abeba, van Ad-

dis Abeba naar Kampala, en weer terug naar Rome – bezetten Anabel en ik soortgelijke gebieden in elk nieuw huis. In ons huis in Addis had mijn vader geen werkkamer. In plaats daarvan was de achterveranda mijn domein. Mijn vader en ik lazen en schreven op de melodieën van insecten en vogels.

Het kwam ook voor dat het VN-agentschap mijn vader voor geruime tijd naar het buitenland stuurde en dan sloten Anabel en ik een tijdelijk vredespact. Als hij weg was, vergat ik dat we tegenstanders waren en dat we niet van elkaar mochten houden. Zij leek dan ook wat liever te zijn. Onze gesprekken waren uitvoeriger en minder stekelig. We lachten om elkaars grappen.

Op mijn elfde werd ik voor het eerst ongesteld, op de dag dat mijn vader zou terugkomen van een missie naar het noorden van Oeganda. Ik schrok me wild van de rode vlekken in mijn ondergoed en in mijn korte broek. Ik wist niet dat de bloedingen zo heftig zouden zijn en dat ik het niet net zoals mijn plas zou kunnen ophouden. Het idee om tegen mijn vader de onvermijdelijke woorden te moeten uitspreken over waar ik precies bloedde, vervulde me met afschuw en bovendien was hij er niet, dus ik zei het tegen Anabel. We stapten in de auto om een pak maandverband en een ijsje te halen. In de auto zei ze tegen me dat ik nu een jonge vrouw was, een mooie jonge vrouw. Ik zou aan mannen geen gebrek hebben, zei ze, die zouden proberen van me te nemen, nemen, nemen.

‘Vergeet nooit,’ zei ze tegen me, ‘dat je hen kunt verzwakken door hun juist niet te geven wat ze willen. Dan hou jij alle macht in handen.’

Ik begreep niet wat Anabel bedoelde. Ik was zo groen als gras en had geen idee wat mannen wilden, ik wist niet eens wat een menstruatie precies inhield. Maar ze had gezegd dat ik nu een jonge vrouw was. Ze had gezegd dat ik mooi was. Konden we maar altijd zijn zoals op dat moment: twee vrouwen in een auto met de ramen open, likkend aan ons vanille-

ijsje, keuvelend over schoonheid en macht op muziek van Whitney Houston.

Maar die avond, toen mijn vader thuiskwam met zijn belastingvrije cadeautjes – parfum voor Anabel, Toblerone voor mij en Yasmeen, een speelgoedtrein voor Kwame – trokken Anabel en ik ons terug in onze respectievelijke kamers. Ik wachtte – in mijn verbeelding wachtten we allebei – om te zien welke deur mijn vader zou openen.

Pas nadat er kanker bij mijn vader was geconstateerd en hij bedlegerig was geworden, gaven Anabel en ik onze territoria op. We beseften dat we hem beiden konden verliezen. We gaven onze territoria op, maar niet onze grieven.

Ik was kapot van de dood van mijn vader. Misschien kwam het doordat ik nooit voldoende over mijn moeders vertrek had getreurd dat ik me met zoveel kracht op mijn rouwperiode stortte. Lijden, ontdekte ik, was een proces van verhaalopbouw. Het was nodig dat ik een verhaal opbouwde ten behoeve van de wederopbouw van mijn wereld. Ik moest beslissen wat erin kwam en wat ik weglief.

In mijn versie van het verhaal van mijn vaders ziekbed en zijn dood waren mijn vader en ik de hoofdrolspelers: een heldhaftige vader en een dochter die zielsveel van hem hield. Mijn zus Yasmeen en mijn broer Kwame waren achtergrondfiguren. Dat was heel egoïstisch van mij, maar dat kon me niet schelen. In mijn verhaal trof de ziekte mij net zo hard als hem. Ik zag hem wegteren. Ik rook zijn bedorven, stervende adem als ik naast hem lag en hem allerlei wisselende verhalen vertelde over school en over films en over wat ik 's middags had gegeten. Ik hoorde hem kermen van pijn en vernedering als zijn darmen hem in de steek lieten en hij in een poel van zijn eigen uitwerpselen wakker werd.

Mijn dagboek van die periode staat vol passages over zijn vermagering, haarverlies en chronische steenpuisten, allemaal bijwerkingen van de agressieve chemotherapie. Ik zag de

contouren van zijn uitstekende botten en de kleur van de etter die uit de barstende bulten lekte.

Anabel komt nergens in de verslaglegging voor, al was ze zijn belangrijkste verpleegster, al was zijn ziekbed ook haar bed, al was ze er altijd, al ruimde ze de kots van de tapijten en wreef ze lotion in zijn gekloofde tenen. Nooit heb ik haar hiervoor bedankt. Ik hield haar altijd buiten het verhaal, mijn verhaal. Ik bedankte haar niet, ik nam haar juist van alles kwalijk.

Ik herinner me dat mijn vader om een appel vroeg en dat Anabel met een stem druipend van het gif zei dat hij hem zelf moest pakken. Ze wist dat hij niet meer kon lopen. Ze haalde er een priester bij om aan zijn bed te bidden, iets wat hij zelf nooit gewild zou hebben want hij geloofde niet in God of gebed. Toen hij protesteerde met de laatste woorden die hem nog restten, hief ze haar hand om hem het zwijgen op te leggen. Dit soort dingen beschouwde ik niet als wanhoopsdaden die voortkwamen uit verdriet, maar als bewijs dat ik de enige was die oprecht van hem hield – zij was de boze stiefmoeder. Mijn verhaal had een slechterik nodig, zie je.

‘Hij hoefde geen priester,’ zei ik. ‘Hij heeft tegen mij gezegd dat ze bij hem niet met religie aan hoefden te komen. Dat waren zijn eigen woorden.’

‘Ach, hou je kop toch,’ zei ze. ‘Hou je kop.’

Ik denk dat ze daar later haar verontschuldiging voor aanbood – voor dat ‘hou je kop’, niet voor de priester. Maar helemaal zeker weten doe ik het niet.

Nadat mijn vader was overleden zei mijn moeder tegen me aan de telefoon dat ze niet naar Rome zou komen voor de begrafenis. Ze zou Yasmeen en mij niet opeisen. Ik zwoer dat ik het haar nooit zou vergeven, dat ik nooit meer een woord met haar zou wisselen. Yasmeen wilde volgens mij liever niet nog meer ouders verliezen. Ze keek doodsbang toen ik zei dat moeder voorgoed uit ons leven was verdwenen. Maar mijn vader had tegen haar gezegd dat ze mij, haar oudere zus, haar

steunpilaar, moest vertrouwen. Hij had tegen mij gezegd dat ik nooit haar vertrouwen in mij mocht beschamen. Yasmeen liet de beslissing aan mij over.

‘Blijf maar bij mij wonen,’ zei Anabel toen ik haar over het telefoongesprek met mijn moeder vertelde. ‘Ik heb je vader beloofd om voor jou en Yasmeen te zorgen. En ik heb je nodig. Jullie zijn mijn dochters.’

Die dag hebben Anabel en ik samen gehuild. We besloten een huishouden van vier te vormen: wij tweeën, Yasmeen en Kwame. Ik zal nooit vergeten dat Anabel me wel wilde en mijn moeder niet. Maar het duurde niet lang of we vervielen weer in het oude patroon. We kibbelden over mijn vaders ziel: of en waar hij nu bestond en wat hij wilde. Anabel wilde door met haar leven. Een vriend van mijn vader hielp haar aan een instapfunctie voor hetzelfde VN-agentschap in Rome als waar mijn vader had gewerkt. Het was haar eerste baan. Nadat ze met mijn vader was getrouwd, had ze wel een boekhouddiploma behaald op een Amerikaans instituut in Rome, maar ze had niet naar werk gezocht. Ze moest dus echt wennen aan het kantoorleven en ze had een heleboel te leren. Maar ze wilde een nieuw leven opbouwen. Ik daarentegen weigerde om los te laten.

Anabel geloofde in een hemel. Ik geloofde in herinneringen. We maakten ruzie over wat mijn vader zou hebben nagelaten, zowel het onbezielde als het ontastbare. Ze hield mijn vaders paperassen – aantekeningen, gedichten – achter slot en grendel zodat ik ze niet kon lezen. Ik verstopte mijn vaders sokken achter in mijn kledingkast. Yasmeen koos mijn kant, al was ze te fragiel om strijd te kunnen leveren. Ze rookte sigaretten en slikte laxermiddelen. Ze stond altijd op de weegschaal en telde calorieën. Ze woog de kruimels voor ze die in haar mond stopte. Mijn woede nam genoeg plek in beslag voor ons allebei.

‘Rot op! Ik mis mijn Baba!’ schreeuwde ik tegen Anabel als ze de tv uitzette. Ze vond dat ik zat te kniezen.

‘Dan graaf je hem maar op,’ zei Anabel. ‘Geen wonder dat je moeder je niet wilde.’

Na die aanvaring zeiden we een week lang geen woord tegen elkaar. Tot Anabel op een avond met emmers vol onvergoten tranen bij mij in bed kroop. Mijn vaders geest had haar gewekt, zei ze, en geprobeerd haar een roze gloed in te lokken. Ik hield Anabels klamme hand vast onder de dekens en vroeg me af waarom de geest van mijn vader niet bij mij langs was gekomen.

We bleven na het overlijden van mijn vader nog twee jaar in Rome wonen. Toen werd Anabel overgeplaatst naar Kampala in Oeganda en moesten we verhuizen. Voor we naar Rome gingen, hadden we al eerder met mijn vader in Kampala gewoond, toen hij daar twee jaar gestationeerd was. Er waren overal herinneringen aan hem. Bij aankomst op het vliegveld van Entebbe kwam de voormalige chauffeur van mijn vader, Edward, ons afhalen. We reden elke dag langs het huis waar we als gezin van vijf hadden gewoond. De internationale school waar Yasmeeen, Kwame en ik op hadden gezeten, was nog geen spat veranderd. Ik voetbalde op hetzelfde sportveld als waar mijn vader ons toejuichte op de sportdag dat we drie blauwe vaantjes wonnen voor de honderd meter, de tweehonderd meter en de estafette.

Als tiener genoot ik veel vrijheid in Kampala. Ik raakte bevriend met een groep meisjes en de jongens die altijd achter ze aan liepen. We gingen ’s avonds uit, we dansten, rookten wiet, werden dronken en stonden in donkere hoekjes van de club te zoenen. Anabel was ook altijd laat thuis. Ze begon met daten. Ze vroeg niet vaak waar ik naartoe ging of wat ik deed. Zelden verbood ze me om weg te gaan, dat deed ze alleen als ze een slecht humeur had. Eén zo’n keer kregen we ruzie. Ik schold haar uit voor gek en schrok van haar handen op mijn schouders die me hard op mijn bed drukten. Ik keek naar haar op. Ze hief haar hand, slaakte een kreet en toen regende het sla-

gen. Ik rolde me op tot een bal en legde mijn handen beschermend over mijn hoofd. Ze sloeg niet hard genoeg om me echt pijn te doen. Het was niet mijn lichaam dat ze beurs wilde meppen. Ik sloeg niet terug. Er was een grens en die mocht onder geen beding overschreden worden. Het slaan hield abrupt op toen de achtjarige Kwame de kamer binnenkwam met zijn pluchen kikker in zijn armen geklemd. Toen hij zag dat zijn moeder zijn grote zus sloeg, barstte hij in snikken uit. Hij bleef schreeuwen tot Anabel hem oppakte en de kamer uit droeg. Die nacht sliep hij aan het voeteneinde van mijn bed. Het geluid van zijn lichte, astmatische gesnurk was zowel irriterend als troostrijk. Als hij er niet was geweest, dan had ik Yasmeen misschien wel wakker gemaakt om samen met haar weg te lopen. Dan waren we naar Ghana of Engeland gegaan, naar de familie van mijn vader. Zolang ik maar niet bij Anabel hoefde te wonen.

De volgende ochtend vond ik een opengeslagen bijbel op mijn tafel. Spreuken vers 29:15 was met een gele stift gemarkeerd: *Roede en bestraffing geven wijsheid, maar een aan zichzelf overgelaten knaap maakt zijn moeder te schande.* Ik kon Anabel op de gang horen scharrelen. Ik bleef zwijgend op mijn stoel zitten. In de dagen daarna weigerde Anabel me aan te kijken. Ik pikte geld uit haar portemonnee en kocht drie flessen gin. Toen ze een collega uitnodigde om te komen eten, werd ik straalbezopen. Bij het nagerecht zat ik met dikke tong te lallen, giechelde op de verkeerde momenten en lachte Anabel uit. Ze liep rood aan, maar ze zei niets. Met deze patstelling gaven we de strijd op. We praatten er nooit meer over en Anabel heeft me nooit meer geslagen. De woede ebde weg. We waren boos op de dood, op de kankergezwellen, op de lucht die nog altijd blauw was, op de rivieren die niet overstromden, op Kampala waar niets veranderde. Maar aan al die dingen konden we niets doen. We hadden alleen elkaar om de schuld te geven.

Op mijn achttiende verhuisde ik naar New York, waar ik een studie zou volgen aan Pace University. In het begin betaalde Anabel het collegegeld, maar toen het geld dat mijn vader voor mijn opleiding had gereserveerd op was, zette ze de financiële steun stop.

Ik stak me diep in de schulden om mijn opleiding af te kunnen maken en had twee banen, een in een restaurant en een in een nachtclub. Het was niet genoeg voor het collegegeld, de huur, rekeningen, het ov en eten. Er waren weken dat het gratis bord eten in het restaurant het enige was wat ik in mijn maag kreeg. Ik kon me niet én boodschappen én de metro veroorloven. Ik moest de metro wel nemen om naar mijn werk te gaan, dus ik verkoos de honger. Een of twee keer stuurde ik Anabel een mailtje met het verzoek om geld zodat ik wat kon eten of de stroom weer kon laten aansluiten. Soms stuurde ze geld, soms gaf ze geen antwoord. In mijn derde en vierde studiejaar nam ik een poos vrij van school. Ik had een aanmaning gekregen voor het schoolgeld en mocht geen colleges volgen tot de rekening was voldaan. Ergens in de tijd dat ik geen lessen kon volgen, kwam Anabel naar New York voor een of andere conferentie. Ik wilde beslist mijn studie weer oppakken en hoopte dat ze me zou helpen. In het restaurant waar ik haar en een vriend van ons gezin zou ontmoeten voor het diner, hoorde ik haar stem om de hoek van de bar. Ze zei in het Swahili dat ik mijn studie had laten vallen. Het was te hoog gegrepen voor me, studie en werk tegelijk. Er school een zekere waarheid in haar bewering. Dat ik in mijn eentje in New York zat, waar ik mezelf moest zien te bedruipen, met geld moest leren omgaan en vaak geen cent te makken had, was een aanslag op mijn systeem. Ik was in vele opzichten weerbaar en zelfredzaam geworden doordat we als gezin zo bereisd en werelds waren. Anderzijds was ik daardoor ook erg verwend. Ik had als jong meisje al met verlies leren omgaan. Ik was op de hoogte van het ernstige leed op deze wereld –

extreme armoede, geweld, epidemieën. Maar voordat ik naar New York verhuisde, had ik nog nooit mijn eigen kleren hoeven wassen. Mijn vader en Anabel hadden mensen in dienst die voor ons schoonmaakten en kookten en die ons overal met de auto naartoe brachten.

Er zat een wereld van verschil tussen platzak zijn en armoede, dat wist ik. Alhoewel ik flink in het rood stond, kon ik me staande houden dankzij de voordelen en privileges die ik zonder enige inspanning van mijn kant had vergaard: de opleiding op een internationale school, mijn meertaligheid, het gemak waarmee ik me door instituten en de bureaucratie bewoog. Het waren voordelen en privileges die deuren voor me openden. Wel had ik er moeite mee om aan deze nieuwe financiële werkelijkheid te wennen. Ik was altijd een prima leerling geweest. Op de middelbare school haalde ik hoge cijfers – met uitzondering van wiskunde – zonder echt te hoeven blokken. Mijn studie kon ik inmiddels een stuk minder goed bijbenen. Vaak kwam ik pas tegen vier uur 's morgens thuis van mijn werk in de cocktailbar. De stress door de oplopende schulden hadden me concentratiestoornissen bezorgd. Ik was nog niet gezakt voor bepaalde vakken, maar ik haalde alleen maar zesjes. Ik had veel colleges gemist. Ik hield de literatuur niet bij, leverde opdrachten te laat in en wat ik inleverde was slordig.

Het ergerde me dat Anabel gelijk had over mij. Bovendien zei ze er niet bij dat ik ontzettend mijn best deed en ondanks mijn gemodder wél van plan was mijn diploma te halen. Ik voelde me vernederd, maar ik liet er niets van merken. Ik omhelsde Anabel en de familienvriend. Ik bestelde een duur glas wijn en een dure steak. Mag zij betalen, dacht ik bij mezelf.

In de daaropvolgende jaren, toen ik al was afgestudeerd, kwam Anabel een paar keer naar New York. Om Kwame af te zetten toen hij ging studeren, voor werk, om te shoppen. We spraken altijd af om ergens te lunchen, te dineren of een bor-

rel te halen. Soms deden we een manicure-pedicure en zaten naast elkaar met onze voeten in bruisende bakken. Onze nagels werden geknipt, gevijld en gelakt in glanzende kleuren. Misschien wilden we allebei dat ons verleden ook zo glanzend gelakt kon worden. Maar dat kon niet. Los van die gezamenlijke maaltijden en de bezoeken aan de nagelsalon spraken we elkaar amper. Meestal was Anabel degene die belde. Meestal duurde zo'n gesprek niet langer dan een paar minuten. We hadden het niet over dingen die ons echt bezighielden. We vertelden niet aan elkaar wat er in ons leven gebeurde, hooguit in vage bewoordingen: ik kon mijn master halen, zij had net haar eerste yogales gehad. Ik vroeg: 'Hoe gaat het met je familie?' 'Best,' zei ze dan. Ze vroeg naar mijn tantes in Engeland, de zussen van mijn vader. 'Ook best,' zei ik.

Op de avond van het diner waarbij Anabel me vertelde dat mijn vader aan aids was overleden, hadden we al tien jaar niet meer onder hetzelfde dak gewoond. Ze was van Kampala naar Islamabad overgeplaatst. Het was een functie met gevaren. Ze had collega's verloren bij terreuraanslagen. Ik maakte me zorgen om haar. Dat had ik tegen haar moeten zeggen. Dat heb ik nooit gedaan.

Toen Anabel zei dat mijn vader aan aids was overleden, sloeg ik met mijn vlakke hand op het tafelblad en stond op.

'Je liegt,' zei ik.

'Je gedraagt je als een verwend nest,' zei Anabel.

'Neem je me nou in de zeik?' Mijn hart bonkte, mijn hoofd bonkte.

'Je geeft mij altijd overal de schuld van,' zei Anabel. 'Het is niet mijn fout dat je vader god mag weten wat allemaal uitspookte met god mag weten wie en uiteindelijk met aids thuiskwam.'

'Je liegt,' zei ik opnieuw en ik liep weg van haar, weg van het restaurant.

Buiten werd ik overvallen door een soort kortsluiting in

mijn hersenen, het leek op een stroomstoot gevolgd door een soort trilling en het doffe, maar onmiskenbare geluid van een alarm dat afging. Ik hield mijn handen tegen mijn hoofd gedrukt tot ik weer kon doorlopen. De hele weg naar huis schreeuwde ik het uit. De starende blikken lieten me koud. Als mijn vader was overleden aan aids, dan wilde dat zeggen dat hij me had bedrogen. Het betekende dat ik hem minder goed kende dan ik dacht. Anabel had gezinspeeld op affaires. Ik kon en wilde haar niet geloven.

‘Leugenaar! Leugenaar! Leugenaar!’ brulde ik.

Thuis dook ik meteen onder mijn bed en haalde een bestofte envelop tevoorschijn waar mijn vaders overlijdensakte in zat. Ik las hem met ingehouden adem. Bij de officiële slotverklaring werd ik gerustgesteld: *Causa di morte: cancro*. Doodsoorzaak: kanker.

‘Leugenaar! Leugenaar! Leugenaar!’ brulde ik.

Ik bleef het de hele nacht schreeuwen, ‘leugenaar’, als een soort mantra, een gebed. Ik schreeuwde om de twijfel te verjagen die zich in mijn strot had vastgehaakt.

Ik heb door de jaren heen diverse lofredes voor mijn vader geschreven, waarin hij continu heilig werd verklaard. Ik had behoefte om te geloven in iets wat groot en zuiver was, iets wat op een god leek. Omdat ik mezelf er niet toe kon zetten te geloven in een god die ik nooit had ontmoet, een god waar mijn vader niet in had geloofd, besloot ik te geloven in mijn vader. Zijn goede daden heb ik allemaal gecategoriseerd en gerangschikt: de kinderen in Eritrese vluchtelingenkampen die hij te eten had gegeven; dat hij zo vaak hun namen kon onthouden; dat hij me altijd koude cola bracht als ik met buikpijn op bed lag; dat hij het schoolgeld van zijn jongste zus betaalde en ook de particuliere school van zijn nichtje; dat zijn lachbuien de hele kamer, het hele huis konden vullen.

Er stond niets in mijn verhalen over affaires van mijn vader. Alhoewel ik me vasthield aan het idee dat Anabel had gelo-

gen, wilden de trillingen in mijn hersenen niet stoppen. Het alarm bleef rinkelen. Ik meende dat de trillingen en het alarm door een instrument in mijn hersenen werden veroorzaakt. Mijn seismometer, noemde ik het. Ik noemde het zo omdat mijn moeder tegelijk met een aardbeving was verschenen toen ik zeven jaar oud was, en sindsdien was ik bezeten van aardbevingen en de manier waarop die werden gemeten, de manier waarop we de omvang en de schaal van de aankomende ramp proberen te doorgronden. Als ik zeg dat ik in mijn seismometer geloof, dan bedoel ik een granieten overtuiging. Ik wist dat ik daar een seismometer had zoals ik wist dat ik een moedervlek rechts onder mijn mond had en een grote, donkere, ovale wijnvlek links van mijn wervelkolom. Als kind wilde ik die moedervlek en die wijnvlek het liefst uit mijn huid snijden. Als jonge vrouw had ik ze chirurgisch kunnen laten verwijderen. Het zou een lichte ingreep zijn geweest, maar inmiddels waren ze met mijn persona vergroeid geraakt. Ooit had een fotograaf de moedervlek met fotoshop weggewerkt van mijn portret. Ik had een hekel aan die foto. Ik leek er niet op. Eerst wist ik niet waarom. Toen ik zag dat mijn moedervlek weg was, werd ik woest. Mijn seismometer was daarentegen niet zomaar een uiterlijk kenmerk. Hij zat diep vanbinnen. Ik wist niet of hij me langzaam doodde of juist redde. Of allebei. Hem weghalen zou volgens mij meer op een amputatie lijken dan op een lichte ingreep.

Een paar dagen nadat Anabel had gezegd dat mijn vader aan aids was gestorven, kreeg ik een voicemail: *Hallo, Nadia. Je moeder hier. Bel me terug op dit nummer, alsjeblieft. Ik moet met je praten. Bel je me terug?*

Het was voor het eerst in tien jaar dat ik weer iets van mijn moeder hoorde.

Haar stem liet mijn seismometer trillen. Ik tilde een pot met kleingeld op, hield hem hoog boven mijn hoofd en liet hem vallen. Hard. Hij viel op de grond in stukken. Ik raapte de

scherven op en telde de muntjes. Honderdachtien dollar en vierenzestig cent. Ik telde kleingeld en scherven om mijn seismometer tot bedaren te brengen. Ik stopte niet met tellen toen het bloed als kleine rode spatjes uit de zachte kussentjes van mijn vingertoppen kwam. Op mijn tong smaakte het bloed als koperen penny's.

De voicemail van mijn moeder moest gewist worden, haar telefoonnummer moest uit het geheugen verwijderd, net als de opgewekte berichten die Anabel achterliet, dat we elkaar beslist nog moesten zien voor ze terugging naar Pakistan. Anabel was er traditiegetrouw weer helemaal klaar voor om door te gaan. Ik kon dat niet. Niet deze keer. Ik kroop in bed en bleef daar de rest van de dag in liggen, en de volgende dag ook. Maar zelfs in mijn slaap bleven de trillingen doorgaan.